

TFK ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: eesti keel ja kirjandus	Õppeaine: kirjandus
Kooliaste: II	Klass: 5. klass	Tundide arv: 2
Õppeaine kirjeldus (sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused)		
<p>Kirjandus on alates 5. klassist eraldi õppeaine, milles õpilane arendab oma lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ja verbaalset loomevõimet. Eesmärgistatud lugemine, eri lugemisviiside ja -mudelite kasutamine, lugemisülesannete täitmine, oma lugemisoskuse hindamine ja lugemiskogemuse jagamine toetab õpilase kujunemist oskuslikuks lugejaks. Põhikooli kirjandusõpetuses loetakse õpilastele lähedasi ja olulisi teemasid käsitlevaid ilukirjandusteoseid, mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid ja arendada empaatiavõimet, kujundada õpilase lugemisharjumusi ning tugevdada tema sisemist motivatsiooni lugeda. Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost.</p> <p>Lugemisharjumuse teket toetab tihe koostöö kooli- ja piirkonnaraamatukoguga (Karlova harukogu) - õpilased külastavad õppeaasta jooksul korduvalt raamatukogu, et valida endale lugemisvara ja osalevad temaatilistes õpitubades.</p> <p>Eri liiki ilukirjandustekste, nii tervikteoseid kui ka tekstikatkendeid lugedes saab õpilane erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi, arendab oma interpreteerimis- ja sünteesivõimet, täiendab oma keelepädevust, sh sõnavara ja õigekeelsust, keelekujundite ja metakeele tundmist, suhestab ennast aktuaalsete eluliste teemade ja probleemidega, kujundades seeläbi mina- ja maailmapilti.</p> <p>Kultuuri järjepidevust ja põlvkondlikku sidusust silmas pidades peab tervikteoste soovituslik valik sisaldama rohkesti eesti väärtkirjandust (sh tüvitekste, klassikateoseid). Et toetada paikkondlikku identiteeti ja teadvustada rahvapärimuse rolli kultuuris, pööratakse kirjandusõpetuses tähelepanu regionaalsele kirjandusele ja folklooripärandile.</p> <p>Tartu Forseliuse Koolis väärtustatakse traditsioonilisi kirjandusüritusi: veebruarikuus toimub kooli kauaaegsele eesti keele ja kirjanduse õpetajale Vello Saagele pühendatud luulekonkurss. Kirjandusnädala raames korraldatakse õpilastele omaloomingupäeva, kus kirjandushuvilised saavad väljendada end nii proosas kui ka luules. 30. jaanuaril tähistatakse koolis eesti kirjanduse päeva ja 14. märtsil emakeelepäeva.</p> <p>Õppeprotsessis pakutakse õpilasele rohkesti omaloomingulisi, sealhulgas kirjandusteoste, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et ergutada ja väärtustada loovust ning tuua esile oma isikupära ja anne. Eneseväljendusoskuse igakülgse arendamise huvides analüüsib õpilane tekste ja katsetab omaloomingut nii kirjalikult kui ka suuliselt. Suulised sooritusülesanded, sh jutustamine ja esitamine on olulised just jagamis- ja tagasisidekogemuse saamiseks.</p> <p>Kirjandustundides tegeleb õpilane ka aimetekstidega, mis on seotud kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega (nt elulugu, intervjuu autoriga), ja meediatekstidega, mis vahendavad kirjandusteoste kohta arvustavaid seisukohti (nt raamatututvustus, arvustus, blogi). Võimalusel kutsutakse “Kirjanik kooli” projekti abil kooli erinevaid loomeinimesi, kes tutvustavad õpilastele oma tööd ja loomingut.</p>		

Tartu Forseliuse Kool on loonud 4.-8. klassidele erinevaid lõiminguprojekte, kuhu on kaasatud erinevad õppeained, sh kirjandus.

Õpitulemused

Õppesisu: metoodilised soovitusel, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused

(Mis tegevused või ülesanded aitavad jõuda õpitulemuste saavutamiseni; kuidas toetada)

1) Õpilane loeb laste- ja noortekirjandusteoseid nii eesti kui ka maailmakirjandusest, sealhulgas vähemalt neli tervikteost.

1) Õppeaasta jooksul loetakse läbi vähemalt neli tervikteost. Lugemise nimekirja kuulub kindlasti O. Luts "Kapsapea". Teiste teoste valikul lähtutakse klassi eripäradest ning õpilaste huvidest.

2) Õpilane loeb ladusalt ja mõtestatult eri žanris luule-, proosa- ja draamatekste, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist.

2) Ainetundides tegeletakse lugemisstrateegiate õpetamisega ja suunatakse õpilasi neid iseseisvalt kasutama.

3) Õpilane tutvustab loetud raamatut ja selle autorit ning jagab oma lugemiskogemust.

3) Õpilased teevad loetud raamatutest esitlusi, plakateid ning kirjutavad lühiarvustusi ja kommentaare.

4) Õpilane loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aine- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi.

4) -

5) Õpilane kasutab otstarbekalt eri allikatest ja keskkondadest hangitud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikaid.

5) -

6) Õpilane väärtustab nii paikkondlikku kui ka kogu Eestit ühendavat eripärast paljutahulist kultuuri.

6) Ainetundides käsitletakse kodukohaga seotud tekste (nt Tartuga seotud muistendeid jms) või autoreid (nt O. Lutsu jt).

7) Õpilane õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri.

7) Võimalusel külastatakse erinevaid kultuuriasutusi (aktiivõppeprogrammid).

Koostöös Karlova-Ropka harukogu raamatukoguga osalevad õpilased sügisel krimiteemalises töötoas (tutvuvad krimikirjandusega, harjutavad raamatukogust raamatute leidmist ning lahendavad salakirja). Kevadel osaletakse fantaasiakirjanduse töötoas.

<p>8) Õpilane eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid.</p>	<p>8) -</p>
<p>9) Õpilane nimetab luuletuse teema ja kirjeldab selle meeoleolu, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust.</p>	<p>9) Luule kujunditest õpitakse ära tundma ja kasutama epiteeti, võrdlust ja isikustamist. Luuletajatest käsitletakse Ilmar Trulli, Contrat, Leelo Tungalt, Ellen Niitu ja Hando Runnelit. Õpilased valivad aasta jooksul analüüsimiseks erinevaid luuletusi ning õpivad kahte luuletust ilmekalt (peast) esitama.</p>
<p>10) Õpilane koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena, kirjutab kokkuvõtte.</p>	<p>10) -</p>
<p>11) Õpilane nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab teose peamõtte.</p>	<p>11) -</p>
<p>12) Õpilane iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist.</p>	<p>12) Ainetundides pööratakse tähelepanu järelduste tegemisele (põhjus-tagajärg seoste analüüsimine).</p>
<p>13) Õpilane järjestab loo sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut.</p>	<p>13) -</p>
<p>14) Õpilane rikastab oma sõnavara, otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta.</p>	<p>14) -</p>
<p>15) Õpilane kirjutab eri žanris omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldavaid ja jutustavaid tekste.</p>	<p>15) Õpistrateegiana suunatakse õpilast kasutama mõistekaarti või kava. Omaloomingulistest töödest kirjutatakse nt fantaasiajuttu (seotud lõiminguprojektiga "Fantaasia", erinevaid luuletusi, joonistatakse koomiksit.</p>
<p>16) Õpilane osaleb arutelus, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valib kirjandusteosest rääkides tekstist sobivaid näiteid, teeb koostööd.</p>	<p>16)</p>
<p>17) Õpilane esitab (peast) luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, taotleb esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.</p>	<p>17) -</p>

18) Õpilane mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele.	18) -
19) Õpilane jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tugineb kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale.	19) Jutustamisel toetutakse kavapunktidele.
20) Õpilane jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi, märksõnade abil või piltteksti põhjal.	20) Jutustamisel toetutakse kavapunktidele.
21) Õpilane kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.	21) -

Õppesisu

Hugh Lofting „Doktor Dolittle“; Astrid Lindgreni meisterdetektiiv Blomkvisti lood; O. Luts “Kapsapea”; erinevad valmid; muinasjutud (sh eesti muinasjutud või muistendid); päeviku vormis tekst (nt “Berti päevikud”, “Luuseri päevik” vms); vabalt valitud Reeli Reinausi lasteraamat; 1 vabalt valitud eesti autori luulekogu.

Põhimõisted

Fakt, arvamus, väide, kirjeldamine, jutustamine, pea- ja kõrvaltegelane, kuulutus, koomiline, kiri, valm, probleem, konflikt, muinasjutt, loomamuinasjutt, luuletus, haiku, epiteet, võrdlus, foto, fantaasia- ja seiklusjutt, muistend, tekke- ja seletusmuistend, kohamuistend, koomiks, rahvalaul, algriiim.

Digipädevused

- **Andmete, info ja digisisu hindamine:** neid allikaid analüüsidest eristab fakti ja arvamust, olulist ebaolulisest.
- **Suhtlemine digitehnoloogia abil:** mõistab digisuhtluses kasutatavaid lühendeid, emotikone, emojisid.
- **Kodanikuaktiivsus digikeskkonnas:** sooritab õppetööga seotud ülesandeid kooli valitud digitaalsetes õpikeskkondades.
- **Viisakas käitumine digikeskkonnas:** järgib internetis suhtlemise reegleid oma tegevustes.
- **Digitaalse identiteedi haldamine:** teab, kuhu ja kelle poole probleemide puhul pöörduda (vanema, õpetaja, veebikonstaabli).
- **Digiseadmete kaitse:** põhjendab, miks on vaja digiseadmeid kasutades järgida turvameetmeid.

Seos lõiminguplaanidega (pealkiri ja hüperlink)

- “Fantaasia”:
<https://docs.google.com/document/d/190TiqKFVOgVNbXUhXdIrBIIoM68-HQ4-FMeKNJnSYIU/edit>
- “Mängud”:
<https://docs.google.com/document/d/1gNSKMnkWFtF-JHrf5n4-ox-CPmSepXtRCxVxVK0IT8U/edit>

Praktilised tööd

- Fantaasiajutu kirjutamine.
- Erinevate rahvamängude mängimine.

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

- 1) õpib tundma kirjandust ja pärimust rahvuskultuuri osana, tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 2) arendab oma loovvõimeid, jutustamis- ja esitamisoskust, kirjutab eakohasel tasemel ja keeleliselt korrektseid kirjeldavas, jutustavas ja arutlevas laadis ning eri žanrites tekste, väljendab oma arvamust nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 3) leiab, hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet;
- 4) õpib tundma ilukirjandusteose poeetikat, iseloomustab ja võrdleb teose tegelasi, kirjeldab süžeed ja olustikku ning sõnastab peamõtte, tõlgendab kujundlikku keelt ja rikastab oma sõnavara;
- 5) loeb, analüüsib ja mõistab jõukohase keerukusega eri žanris laste- ja noortekirjandust nii eesti kui ka maailmakirjandusest, loeb luule-, proosa- ja draamatekste, arendab oma lugemisoskusi;
- 6) rikastab lugedes oma mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda kultuuri- ja kirjandusteadmisi, kujundab esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi.